

Our three-year research into the flowering of early (*var. praecox* Czern.) and late (*var. tardiflora* Czern.) varieties of common oak (*Quercus robur* L.) in conditions of Western Podillia has demonstrated that plants with male reproductive parts flower much earlier than those with female parts. Moreover, the study has revealed that every year early varieties start to flower 2-3 weeks earlier compared to late varieties irrespective of temperature ranges, humidity and light conditions. The flowering lasts for several weeks in spring (in April and May) and ends depending on weather conditions at the end of April or at the beginning or end of May.

Furthermore, we have found out that early (*var. praecox* Czern.) and late (*var. tardiflora* Czern.) varieties of common oak (*Quercus robur* L.) do not flower at the same time. The flowering of both male and female reproductive parts of the early variety of the examined species starts almost two or three weeks (16-20 days) before the same processes of late variety. Therefore, it is advisable to examine thoroughly the peculiarities of early and late varieties of oak in the conditions of Western Podillia.

Key words: Western Podillia, Quercus robur L., early variety (var. praecox Czern.), late variety (var. tardiflora Czern.), flowering, male reproductive parts, female reproductive parts, temperature conditions, humidity, light

Рекомендує до друку
В. В. Грубінко

Надійшла 11.07.2017

УДК 712.41:631

Д. І. БІДОЛАХ, Ю. Г. ГРИНЮК, В. С. КУЗЬОВИЧ, Б. М. ТРИГУБА, С. М. ПІДХОВНА
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
вул. Академічна, 20, Бережани, Тернопільська область, 47501

ОЦІНКА СТАНУ ДЕНДРОФЛОРИ БІЛЬЧЕ-ЗОЛОТЕЦЬКОГО ПАРКУ – ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА

Проведено інвентаризацію дендрофлори старовинного парку в селі Більче-Золоте Тернопільської області. Окреслено фітосанітарний стан та загальні таксаційні характеристики зелених насаджень. Встановлено, що загальний показник відносного життєвого стану зелених насаджень парку дорівнює 78 %, що відповідає оцінці «добре». Тим не менше, в парку необхідно провести комплекс санітарно-оздоровчих і реконструкційних заходів. Розроблено перспективний план розвитку парку шляхом його оздоровлення та реконструкції.

Ключові слова: Старовинні парки, інвентаризація дендрофлори, фітосанітарний стан, оздоровлення паркових насаджень

Історія створення Більче-Золотецького парку — пам'ятки садово-паркового мистецтва сягає середини XVIII століття, коли селом володіли Потоцькі: власне вони вперше розбили у маєтку парк, котрий зберігся до наших часів. У 1866 році чергові власники магнати Сапігі перепланували парк у ландшафтному стилі та збагатили його новими екзотичними видами дерев. У 1960-му році парку площею 11 га надано статус об'єкта природно-заповідного фонду, згодом поповнили новими цінними деревами та кущами з Гермаківського дендропарку. Парк є пам'яткою садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення, тут збереглися унікальні насадження і вікові дерева, які потребують впорядкування і догляду.

Матеріал і методи досліджень

Інвентаризація зелених насаджень проводилась у відповідності до чинної інструкції [3, 4]. Види деревних та чагарникових рослин встановлювали за довідниками [1, 2].

Фітосанітарний стан деревно-чагарникових видів рослин оцінювали за зовнішніми морфологічними ознаками. Візуально визначали ступінь пошкодження та ураження листя за відомою шкалою Н.П. Красинського у модифікації Ю.З. Кулагіна [6].

Окремо визначали фаутні дерева з вадами, що значно обмежують життєвість дерев або збільшують загрозу обламів стовбурів чи гілок, повалень дерев та інших небезпечних для відвідувачів явищ.

Критеріями оцінки характеристик дерев були: висота, діаметр стовбура, діаметр крони та оцінка життєвості [3, 4]. При цьому використовували як традиційне інструментальне й методичне забезпечення (висотомір, мірна вилка, мірна стрічка), так і сучасне: пристрій глобального позиціонування (GPS), геоінформаційні системи (ГІС) та методи дистанційного зондування Землі (ДЗЗ). Так, інформацію про місце розташування кожного дерева отримували за допомогою GPS Garmin Etrex 20 з прив'язкою до опорних точок на місцевості та наступним її коригуванням за матеріалами ДЗЗ Landsat у ГІС ArcGis 9.2. На підставі цього була створена геоінформаційна база даних паркової рослинності, у якій координати розташування дерев поєднували з інформацією за таксономічними, фітосанітарними та основними біометричними показниками. Це дало змогу зберігати дані у цифровому форматі, автоматизовано опрацьовувати та відображати їх у вигляді дискретної інформації на карті. Використовуючи ці можливості та цифрову модель рельєфу, виконану на основі проведеної геодезичної зйомки, створено 3-вимірний цифровий макет дендрофлори території парку у програмі Realtime Landscaping Architect 2014.

Результати досліджень та їх обговорення

Проведена таксаційна інвентаризація зелених насаджень Більче-Золотецького парку виявила тут 47 видів дендрофлори. До наших днів насадження парку хоча і збереглися на загал, однак склад дендрофлори сильно збіднів. Старі дерева уражені хворобами, часто знаходяться на стадії всихання і потребують термінових санітарно-оздоровчих заходів для їх порятунку. Станом на середину 2015 року Більче-Золотецький парк уявляв собою засмічену, густо зарослу дикорослим самосівом територію із залишками занесених ґрунтом доріжок, замуленою водоймою і занедбаними будівлями, а паркова рослинність наближалася за будовою до природного лісового ландшафту.

Природних фітоценозів у парку немає, хоча домінуючим компонентом дендрофлори і кістяком композицій залишаються перестійні (часто пошкоджені і фаутні) дерева ясена звичайного, липи серцелистої, клена гостролистого, явора, дуба звичайного тощо. У більшості старих парків Лісостепу, які були створені на базі природних лісів, у насадженнях відбулися істотні зміни. У парках, базою яких слугували ліси формації *Querceta roboris*, нині основним паркоутворювальним видом є *Fraxinus excelsior* L. (його масиви належать до формації *Fraxineta excelsioris*) [5]. Це цілком характерно й для Більче-Золотецького парку. На окремих ділянках парку почали утворюватися спонтанні асоціації з присутністю таких інтродуцентів як *Robinia pseudoacacia* L., *Acer negundo* L., *Aesculus hippocastanum* L., *Gleditsia triacanthos* L., *Juglans nigra* L. та деякі інші. Для таких виділів характерні довгі таксаційні формули, оскільки вони включають до трьох одиниць у складі насадження.

Присутні в парку також, хоча й нечисельні, але унікальні інтродуковані види. Це тюльпанове дерево, софора японська, сосна Веймутова, гіркокаштан м'ясочервоний. Багато гледичії колючої, горіха чорного, горіха грецького тощо.

В парку виявлено біля 80-ти старих дерев різних видів. До них слід віднести з особливою увагою, забезпечивши догляд і охорону. В перспективі ці дерева складуть фонд для визначення так званих дерев-патріархів та дерев-пам'яток із охоронним статусом. Під охорону беруть вікові або своєрідні дерева, що відрізняються незвичайною красою, які мають цікаву форму, нарости або кілька (чотири і більше) стовбурів із однієї кореневої системи. До категорії рідкісних входять також екземпляри непритаманних для даної місцевості порід. Вікові дерева повинні також оберігатися як джерело отримання елітного насіння.

Особливо цінні із виявлених у Більче-Золотецькому парку екземпляри дерев представлено в таблиці 1. В перспективі вони повинні стати об'єктом розгляду на предмет

надання деяким з них статусу ботанічних пам'яток природи або кандидатів у селекційно цінні насінники.

Безперечно, на негайне надання природоохоронного статусу заслуговує унікальний екземпляр липи серцелистої (№ GPS – 1720), яке вирізняється розмірами (282 см у діаметрі), чудернацькою формою (чотиристовбуровість) і відмінним життєвим станом. Крім аборигенних велетнів особливої уваги заслуговують інтродуковані дерева горіха чорного, софори японської, сосни Веймутова, гледичії триколючкової тощо. В парку виявлено дерево каштана м'ясочервоного, яке потребує догляду і пломбування дупла. Дерево прищеплене на каштані кінському і є цінним постачальником насіння м'ясочервоної форми.

Таблиця 1

Вікові дерева Більче-Золотецького парку

№ з/п	№ GPS	Вид дерева	Діаметр (см)	Висота (м)	Вік (років орієнт.)	Необхідні оздоровчі заходи
1	23	Липа серцелиста	120	27	160	
2	136	Липа серцелиста	120	28	160	
3	250	Гледичія триколючкова	80	28	90	Обрізка сухих гілок
4	255	Ясен звичайний	110	30	140	Обрізка сухих гілок
5	266	Дуб звичайний	115	29	150	
6	316	Тюльпанове дерево	88	26	90	Обрізка сухих гілок
7	326	Софора японська	60	28	90	
8	446	Горіх чорний	86/83	30	100	Пломбування дупла
9	501	Дуб звичайний	120	28	150	
10	669	Липа серцелиста	125	28	150	
11	723	Клен-явір	130	30	160	
12	752	Ясен звичайний	150	30	200	
13	786	Ясен звичайний	105	29	130	Обрізка сухих гілок
14	794	Сосна Веймутова	64	27	90	
15	806	Клен-явір	102	27	110	
16	883	Сосна Веймутова	68	28	90	
17	1007	Сосна Веймутова	84	28	110	
18	1022	Сосна Веймутова	72	28	90	
19	1096	Каштан м'ясочервоний	54	24	80	Пломбування дупла
20	1142	Каштан кінський	84	25	80	Обрізка сухих гілок
21	1154	Липа серцелиста	115	28	150	
22	1391	Ясен звичайний	111	29	140	
23	1404	Ясен звичайний	108	29	140	
24	1525	Горіх чорний	132	29	140	
25	1537	Клен-явір	84	27	100	
26	1573	Дуб звичайний	107	28	150	
27	1579	Тополя чорна	140	31	100	Обрізка сухих гілок
28	1672	Дуб звичайний	105	28	150	Обрізка сухих гілок
29	1720	Липа серцелиста	282	31	220	
30	1820	Ясен звичайний	105	28	140	
31	1834	Ясен звичайний	110	28	140	
32	1897	Клен ясенелистий	76	25	80	
33	1901	Горіх чорний	80	28	110	
34	2032	Дуб звичайний	110	28	140	

Переважаючі породи другого ярусу, сформованого в основному з молодих насаджень: це горобина звичайна, граб звичайний, клен ясенелистий, алича, туя західна та інші види дерев і кущів, представлені у незначній кількості. Дуже мало в Більче-Золотецькому парку чагарників: така ситуація склалася через надмірну загущеність насаджень і, як результат, – брак світла на поверхні ґрунту. Через це й трав'яний покрив розвинутий слабо і представлений здебільшого лісовими видами. Загалом, в Більче-Золотецькому парку спостерігається характерне для

старовинних парків явище поступового перетворення паркових та регулярних типів садово-паркових ландшафтів на лісові. Це негативно впливає на різноманіття флори парків, яка збіднюється, причому в першу чергу випадають найцінніші декоративні та екзотичні таксони.

Показники життєвого стану деревних видів Більче-Золотецького парку представлені в таблиці 2, з якої видно, що переважна кількість дерев належить до таких категорій стану: «добрий» - 49 % від загальної кількості рослин, «задовільний» - 29 % та «незадовільний» - 22 %. Таким чином, більш ніж п'ята частина облікованих дерев потребує негайного вжиття оздоровчих заходів або вирубки, тобто паркові насадження знаходяться в занедбаному стані і вимагають негайного втручання.

Слід відмітити, що ясен звичайний, який у парку домінує, утворив тут популяцію з кількох поколінь. На жаль, майже усі старі ясени – патріархи знаходяться у вкрай незадовільному стані, вони вражені стовбуровою гниллю і потребують у своїй більшості негайної вирубки, адже під час вітрів вони створюють смертельну небезпеку для відвідувачів.

Таблиця 2

Якісний стан насаджень Більче-Золотецького парку

№ з\п	Деревна порода	Усього дерев (стовбурів)	Якісний стан		
			Добрий	Задовільний	Незадовільний
1	2	3	4	5	6
1	Акація біла (<i>Robinia pseudoacacia</i> L.)	56	16	18	22
2	Алича жовта (<i>Prunus divaricata</i> Ledeb.)	20	8	8	4
3	Барбарис звичайний (<i>Berberis vulgaris</i> L.)	1	-	1	-
4	Береза повисла (<i>Betula pendula</i> Roth.)	4	-	1	3
5	Бузина чорна (<i>Sambucus nigra</i> L.)	3	3	-	-
6	Верба біла (<i>Salix alba</i> L.)	10	4	3	3
7	Вишня звичайна (<i>Prunus cerasus</i> L.)	3	-	-	3
8	Гледичія триколючкова (<i>Gleditsia triacanthos</i> L.)	29	23	5	1
9	Гірकोкаштан звичайний (<i>Aesculus hippocastanum</i> L.)	96	32	47	17
10	Горіх грецький (<i>Juglans regia</i> L.)	47	34	10	3
11	Горіх чорний (<i>Juglans nigra</i> L.)	18	18	-	-
12	Горобина звичайна (<i>Sorbus aucuparia</i> L.)	7	2	4	1
13	Граб звичайний (<i>Carpinus betulus</i> L.)	51	38	11	2
14	Груша лісова (<i>Pyrus communis</i> L.)	3	-	2	1
15	Дуб звичайний (<i>Quercus robur</i> L.)	11	11	-	-
16	Жасмин (<i>Jasminum officinale</i> L.)	2	-	2	-
17	Ірга круглолиста (<i>Amelanchier ovalis</i> Medik.)	1	1	-	-
18	Калина звичайна (<i>Viburnum opulus</i> L.)	3	3	-	-
19	Каштан м'ясочервоний (<i>Aesculus pavia</i> L.)	1	-	1	-
20	Клен гостролистий (<i>Acer platanoides</i> L.)	104	47	37	20
21	Клен польовий (<i>Acer campestre</i> L.)	224	121	52	51
22	Клен явір (<i>Acer pseudoplatanus</i> L.)	338	166	85	87
23	Клен ясенелистий (<i>Acer negundo</i> L.)	217	49	77	91
24	Ліщина звичайна (<i>Corylus avellana</i> L.)	40	26	12	2
25	Липа серцелиста (<i>Tilia cordata</i> Mill.)	204	130	43	31
26	Модрина європейська (<i>Larix decidua</i> Mill.)	4	-	3	1
27	Осика (<i>Populus tremula</i> L.)	3	-	1	2
28	Пухироплідник калинолистий (<i>Physocarpus opulifolius</i> (L.) Maxim.)	2	-	2	-
29	Свидина біла (<i>Cornus alba</i> L.)	1	1	-	-
30	Сосна Веймутова (<i>Pinus strobus</i> L.)	12	7	3	2
31	Сосна чорна (<i>Pinus nigra</i> L.)	16	6	6	4
32	Софора японська (<i>Styphnolobium japonicum</i> L.)	6	6	-	-
33	Тополя біла (<i>Populus tremula</i> L.)	1	-	-	1
34	Тополя чорна (Осокір) (<i>Populus nigra</i> L.)	3	-	1	2

БОТАНІКА

продовження таблиці 2					
35	Тополя бальзаміна (<i>Populus trichocarpa</i> L.)	3	-	-	3
36	Туя західна (<i>Thuja occidentalis</i> L.)	24	7	9	8
37	Тюльпанове дерево (<i>Liriodendron tulipifera</i> L.)	2	-	2	-
38	Черемха звичайна (<i>Prunus padus</i> L.)	5	3	1	1
39	Черешня (<i>Prunus avium</i> L.)	17	9	5	3
40	Шовковиця біла (<i>Morus alba</i> L.)	9	3	4	2
41	Шипшина зморшкувата (<i>Rosa rugosa</i> Thunb.)	3	-	3	-
42	Яблуня домашня (<i>Malus domestica</i> Borkh.)	6	-	4	2
43	Яблуня райська (<i>Malus pumila</i> Mill.)	6	-	3	3
44	Ялина європейська (<i>Picea abies</i> L.)	123	51	46	26
45	Ялина колоча (<i>Picea pungens</i> Engelm.)	22	2	8	12
46	Ялиця біла (<i>Abies alba</i> Mill.)	2	-	2	-
47	Ясен звичайний (<i>Fraxinus excelsior</i> L.)	521	296	132	93
Всього		2284	1123	654	507

За кількістю дерев показник відносного життєвого стану деревостану парку дорівнює 78%, що відповідає оцінці «добре». Але це усереднений результат по усьому парку. Якщо ж взяти окремі види, виявляється, що різні дерева і кущі по-різному почувають себе в умовах Більче-Золотецького парку.

Серед деревних насаджень парку виявлено 332 дерева із фаутністю (14,5 % від усіх деревних рослин). Фаутність представлена такими відхиленнями: викривлення стовбура (45,2% від кількості фаутних дерев), двохвершинність (11,3 %), дупла (3,0 %), обдертість кори (4,6 %), стовбурова гниль і наявність плодкових тіл патогенних грибів (19,3 %), нарости і капи (6,1 %). Деякі дерева мають по кілька форм фаутності. Близько 75 % дерев із викривленими стовбурами належать до кленів, граба і липи, 80 % дерев з двома чи більше вершинами становлять ясени і клени, а капи найпоширеніші серед лип, кленів та гіркокаштанів. Наявність фаута, як правило, свідчить про зниження стійкості та довговічності рослини або наявність захворювання. З іншого боку, фаутність стовбурів у вигляді незвичної будови стовбура чи структури галузження надає насадженням певної декоративності.

Висновки

Найкращу життєвість в Більче-Золотецькому парку демонструють такі породи, як гледичія триколючкова, горіхи грецький і чорний, граб звичайний, дуб звичайний, ліщина звичайна, софора японська. Пагану - тополі усіх видів, фруктові дерева, та більшість хвойних видів, які пагану перенесли останні посушливі роки.

Середніми показниками («задовільний» стан) вирізняються такі види, як усі клени, липа серцелиста, ясен звичайний.

В найгіршому стані знаходяться дерева ялини звичайної, акації білої, гіркокаштана, яблуні, верби білої, осик і тополь тощо, до половини (а подекуди й більше) цих дерев знаходяться в незадовільному стані і потребують видалення. Загалом, інвентаризація старовинних парків Тернопілля показує, що для їх порятунку терміново необхідно провести комплекс санітарно-оздоровчих і реконструкційних заходів, а першочергову роль у створенні стійких паркових насаджень повинен відігравати підбір порід, який би відповідав як природно-кліматичним, так і ступеню антропогенних навантажень.

1. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Довідник / [М.А. Кохно, Л.І. Пархоменко, А.У. Зарубенко та ін.] за ред. М.А.Кохна та Н.М.Трофименко. Частина I. — К.: Фітосоціоцентр, 2002. — 448 с.; Частина II. — К.: Фітосоціоцентр, 2005. — 716 с.
2. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Голонасінні: Довідник / [М.А.Кохно, В.І.Гордієнко, Г.С.Захаренко та ін.] за ред. М.А.Кохна та С.І.Кузнецова. — К.: Вища школа, 2001. — 207 с.
3. Зміни до Інструкції з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах та селищах міського типу України: Затверджені наказом №8 Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 16.01.2007 р. — 18 с.

4. *Інструкція з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах і селищах міського типу України: Затвердж. наказ. № 226 Держ. комітету будівництва, архітектури та житлової політики від 24.12.2001 р. — 18 с.*
5. *Клименко Ю. О. Полемічні питання геоботанічного паркознавства / Ю.О. Клименко // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. — Львів: Вид-во УкрДЛТУ. — 2011. — Вип. 21.9. — С. 25—33.*
6. *Тарабрин В. П. Фитотоксичность органических и неорганических загрязнителей: монография / [В.П.Тарабрин, Е.Н.Кондратюк, В.Г.Башкатов и др.]. — К.: Вид-во "Наук. думка", 1986. — 216 с.*

Д. І. Бидолах, Ю. Г. Гринюк, В. С. Кузьович, Б. М. Тригуба, С. М. Підховна
 ОП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ ДЕНДРОФЛОРЫ БИЛЬЧЕ-ЗОЛОТЕЦКОГО ПАРКА-ПАМЯТНИКА САДОВО-ПАРКОВОГО ИСКУССТВА

Проведено інвентаризацію дендрофлори старинного парку в селі Більче-Золоте Тернопольської області. Определены фитосанитарное состояние и общие таксационных характеристики зеленых насаждений. Установлено, что общий показатель относительного жизненного состояния зеленых насаждений парка составляет 78%, что соответствует оценке «хорошо». Тем не менее, в парке необходимо провести комплекс санитарно-оздоровительных и реконструкционных мероприятий. Разработан перспективный план развития парка путем его оздоровления и реконструкции.

Ключевые слова: старинные парки, инвентаризация дендрофлоры, фитосанитарное состояние, оздоровления парковых насаждений

D. I. Bidolakh, Yu. G. Hrynyuk, V. S. Kuzyovich, B. M. Triguba, S. M. Pidkhovna
 Separated Subdivision of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine “Berezhany Agrotechnical Institute”, Ukraine

EVALUATION OF THE DENDROFLORA STATUS OF THE BILCHE-ZOLOTE MONUMENTAL ART PARK

The Bilche-Zolote park is a monument of landscape architecture of national significance, there are preserved unique plantations and age trees that need to be streamlined and cared. The history of this park came from the middle of the XVIII century.

The Inventory of dendroflora in the old park of the Bilche-Zolote village (Ternopil region) was carried out by our researches. The phytosanitary condition and general biological characteristics of trees was detected there. The criteria for assessing the characteristics of trees were: height, diameter of the trunk, crown diameter, and estimation of vitality. In this case we used the traditional instrumental and methodological support (altimeter, measure-fork, dimensional tape) as the modern one: the device of global positioning (GPS), geoinformation systems (GIS) and Earth remote sensing methods. We have get the information about the location of each tree with using of GPS Garmin Etrex 20 with anchoring to the reference points in the area and then adjusting it with using of Landsat remote sensing data in ArcGIS 9.2 GIS. On the basis of this, a geoinformation database of park vegetation was created in the coordinates of the location of trees were combined with the information on taxonomic, phytosanitary and basic biometric indicators. This allowed to store data in digital format, to automatize processing and display them as discrete information on the map. Using these possibilities and a digital relief model made on the basis of geodesic surveying, we created the three-dimensional digital layout of the park's dendroflora in the Realtime Landscaping Architect 2014 program.

It was found that the relative living state of park trees is 78% and meets the criterion as "good". We have discovered near the 80 old trees of different species in the park. They should be treated with special attention, providing care and protection. In the future, these trees will be a foundation for defining the so-called patriarchal trees and protected monuments. We need to protect the age-old original trees, which are distinguished by unusual beauty, which have an interesting shape, growths,

or several (four or more) trunks from one root system. The category of rare also includes specimens of non-characteristic breeds of the area. Old trees should also be protected as a source of elite seed.

The best vitality in the Bilche-Zolote Park was shown by such breeds as *Gleditsia triacanthos* L., *Juglans regia* L. and *Juglans nigra* L., *Carpinus betulus* L., *Quercus robur* L., *Corylus avellana* L., *Styphnolobium japonicum* L.. The worse vitality was shown by such breeds as of all kinds poplars, fruit trees, and most of the conifer species, which have gone through the last arid years.

Averages ("satisfactory" state) are distinguished by such species as all maple, linden heart and ash tree.

In the worst condition there are the fir trees, white acacia, bitter chestnut, apple, white willow, aspen and poplar, etc. Up to half (and sometimes more over than 50%) of these trees are in unsatisfactory condition and need to be removed.

Nevertheless, it is necessary to conduct a complex of sanitary and recreational activities in the park. There were offered the prospects of development of the park through the rehabilitation and reconstruction of this park. At the same time, the selection of breeds, which corresponds both to the natural and climatic, and to the degree of anthropogenic loads, must play a primary role in the creation of sustainable park plantations.

Key words: Ancient parks, inventory dendroflora, phytosanitary condition of tree plantation, parklands rehabilitation

Рекомендує до друку

Надійшла 13.04.2017

М. М. Барна

УДК 712. 523

А. В. КЛИМЕНКО

Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України
вул. Тімірязєвська, 1, Київ, 01014

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ НОВИХ ЕКСПОЗИЦІЙ З УРАХУВАННЯМ ПАМ'ЯТОК КУЛЬТУРНОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМЕНІ М. М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

Наведена довідка про археологічні та історичні об'єкти на території Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України. Вивчений сучасний стан територій, на яких знаходяться пам'ятки культурної та історичної спадщини. Запропоновані пропозиції по їх реконструкції та використанню.

Археологічні дослідження, проведені у 1971 р. під керівництвом І.І. Мовчана дали змогу виявити на мисі «Чайка» рештки поселення пізньотрипільського часу (III тисячоліття до н.е.), про що свідчать залишки господарських ям, знаряддя праці, кераміка. Значна частина цього поселення зруйнована в результаті обвалів крутих схилів Дніпра. Трипільська культура – унікальне явище, отримала назву від села Трипілля на Київщині, де археолог В.В. Хвойка вперше знайшов залишки кераміки з незвичним орнаментом [3]. Пізніше залишки трипільських поселень були знайдені і на території сучасного Києва і в багатьох інших місцях України, Молдови, Румунії. Археологи датують ці поселення IV–III тис. до н.е. У пізньотрипільську добу поселення будувалися на високих пагорбах або мисах поруч з виходом джерельної води, водоймою або річкою. В Румунії ця культура носить назву Кукутень. ЮНЕСКО пропонує включити 2000 пам'яток культури Трипілля-Кукутень у список всесвітньої спадщини.